SOLLEFTEÅ SJUKHUS: En nyckelspelare i Sveriges totalförsvar och medlemskapet i NATO

Lars Brånn

Alice Björnbom

Axel Dahl

Innehållsförteckning

1. Introduktion 3
2. Militärstrategiska beslut och totalförsvar 3
3. NATO-krav och försvarsförmåga 5
4. Sammanhållen vårdkedja och geografisk betydelse 7
5. Slutsats 8
6. Referenser 9

1. Introduktion

Det säkerhetspolitiska läget är det allvarligaste sedan andra världskrigets slut, enligt Försvarsberedningens rapport "Kraftsamling". Förmågan att kunna ta hand om skadade och döda vid ett krig är avgörande, inte bara för att värna civilbefolkningen och rädda liv, utan också för att upprätthålla allmänhetens förtroende för statsledningen och myndigheterna samt för att stärka försvarsviljan (Försvarsdepartementet, 2023). Sollefteå sjukhus är en nyckelförmåga för både lokal och nationell sjukvård. Med sin strategiska placering och kapacitet att snabbt utöka vårdkapaciteten spelar sjukhuset en avgörande roll i Sveriges sammanhållna sjukvårdskedja samt i uppfyllandet av kraven från både Försvarsmakten och NATO. Sollefteå sjukhus har lång erfarenhet av att stödja totalförsvaret och har kapaciteten att snabbt omvandlas till ett beredskapssjukhus (Sollefteå kommun, 2025).

Försvarsberedningens rapport framhäver att ”förmågan till att uthålligt öka antalet vårdplatser, särskilt för akutkirurgi och intensivvård, är den enskilt viktigaste för hälso- och sjukvården vid höjd beredskap och krig”, samt behovet av särskilda beredskapssjukhus (Försvarsdepartementet, 2023). Samtidigt pågår en omställning inom svensk sjukvård som påverkar både nationellt och regionalt inflytande, givet uppdelningen i regioner med ansvar för sjukvården. Redan har en rad initiativ tagits där nationella behov i ökad grad styr utvecklingen i regionerna vad gäller sjukvård, och mer är att vänta. Mot denna bakgrund anses det olämpligt att minska sjukvårdsförmågan på en strategisk viktig och utpekad plats i Sverige såsom Sollefteå är. Ett sådant beslut står i kontrast till de nationella satsningarna och de krav som NATO-medlemskapet innebär. Detta kan påverka både den lokala sjukvården och den nationella beredskapen och totalförsvaret. Detta kommer förklaras närmare i detta PM.

2. Militärstrategiska beslut och totalförsvar

Etableringen av regementet i Sollefteå var ett politiskt beslut som fattades av Riksdagen utifrån försvarsberedningen, där alla partier gemensamt bestämde att ett regemente skulle etableras i staden. Sollefteå valdes på grund av sin befintliga infrastruktur, inklusive ett sjukhus, och en stad som erbjuder livskvalitet och försörjningsmöjligheter för familjer. Vidare valdes etablering av regemente i norra Sverige också baserat på att utveckla soldaters förmåga att verka i vintermiljö. Denna kombination säkerställer långsiktig kompetensförsörjning för regementet.

En viktig del av detta beslut var sjukhuset. Att nu överväga att ta bort denna kritiska sjukvårdsförmåga är inte i linje med den anda och de behov som regeringen har framfört för att öka tempo, ambition och samordning i Sverige för ökad robusthet och totalförsvar. Som medlem i NATO lyder Sverige under artikel 3 i det nordatlantiska fördraget som innebär att Sverige ska upprätthålla en stark nationell försvarsförmåga som en del av det kollektiva försvaret, vilket ställer krav på att underlätta snarare än försvåra Försvarsmaktens arbete (Försvarsdepartementet, 2024).

Regeringen har starkt betonat vikten av att se bortom gränser och ansvarsområden för att uppnå en samlad effekt (Försvarsdepartementet, 2023). Förmågan till sjukvård i Sollefteå är ett tydligt exempel på hur vi måste följa denna strategi i dagens säkerhetsläge. För att kunna genomföra övningar och skarpskjutningar av högre komplexitet och risk, är närheten till sjukvård både önskvärd och reglerad i Försvarsmaktens säkerhetsbestämmelser (Försvarsmakten, Säkr-G). Under utbildningar och övningar, särskilt med fordons-, materiel-, och sprängtjänst samt pluton- och kompanivis skjutning med skarp ammunition, finns en risk att olyckor inträffar. Försvarsmakten anger i sina säkerhetsbestämmelser tiden för transport till ”Med kvalificerad sjukvårdsinrättning avses akutsjukhus med kirurgiska operationsresurser” som avgörande för vilka övningar och utbildning som kan bedrivas. Med det snabbt ökande antalet värnpliktiga soldater som nyligen aviserat av Regeringen är denna risk ännu mer påtaglig, vilket kräver adekvat och snabb medicinsk vård. Försvarsberedningen rapport (2023) framhäver att Försvarsmakten egna sjukvårdsförmåga är begränsad och hur de därav är beroende av den civila sjukvårdsorganisationen för sina vårdbehov. Att därav planera för ett nytt regemente utan att säkerställa att sjukvården fungerar som den bör, visar brist på insikt om de krav som Försvarsmakten och NATO ställer.

Region Västernorrland saknar helikopter och har ingen ambulans i ständig beredskap i Sollefteå som kan transportera patienten snabbt till, exempelvis Sundsvall eller Örnsköldsvik, kan leda till livshotande konsekvenser för patienterna. Resan mellan Sollefteå och Sundsvall eller Örnsköldsvik tar cirka 1,5 timme med bil på sommarväg, och betydligt längre tid på vintern. Om sjukvårdsförmågan reduceras eller tidsramen till kvalificerad vård blir för lång, tvingas Försvarsmakten att genomföra dessa aktiviteter på andra platser i Sverige, vilket leder till minskad utbildningseffekt, högre kostnader och ökade

utsläpp. Utan relevant sjukvårdsförmåga i Sollefteå kommer Försvarsmakten att stå inför praktiska och ekonomiska utmaningar som kan reducera dess effektivitet, med andra ord, Sveriges nationella militära förmåga.

Dessutom som Socialstyrelsen (2025) framhäver så ligger det stora förväntningar på Sveriges återuppbyggande av det civila försvaret där vårdsplatsbristen beskrivs som en stor sårbarhet. Sollefteå sjukhusakutmottagning tar idag emot ca 13 000 patienter per år (Socialstyrelsen; Sollefteå kommun). I krig kommer behovet av vårdplatser för civila öka dramatiskt visar erfarenheterna från Ukraina. Till det kommer också behovet av att vårda skadade flyktingar och krigsfångar. Att därav reducera det civila försvaret ännu mer genom nedskärningar på Sollefteå Sjukhus som direkt hotar ett stort antal vårdplatser, går starkt emot Socialstyrelsen och Försvarsdepartementets riktlinjer kring återuppbyggandet av det civila försvaret. Det strider även mot till att uthålligt öka antalet vårdplatser samt de krav som NATO-medlemskapet innebär.

3. NATO-krav och försvarsförmåga

Sedan Sverige blev medlem i NATO har landet varit en del av en stor och snabbt föränderlig försvarsallians. Detta medlemskap innebär omfattande förändringar för Sveriges infrastruktur och försvarskapacitet. NATO ställer krav på medlemsländerna att ha sju grundfunktioner i samhället, inklusive sjukvårdsförmåga (MSB, 2024). Socialstyrelsen framhäver hur detta har inneburit nya förväntningar på den svenska hälso- och sjukvårdens kapacitet och förmågor, särskilt förmåga till masskadehantering, värdlandsstöd och att ge stöd vid storskalig patientevakuering (Socialstyrelsen, 2025).

För att möta dessa krav och stärka totalförsvarsförmågan har regeringen prioriterat sjukvårdsförmågan, och Sollefteå sjukhus spelar en viktig roll i att möta dessa behov. Geografiskt försvaras Sverige nu i Finland och Baltikum, varvid Sverige numera primärt fungerar som en logistikhubb och basområde. Nordkalotten och Arktis betydelse har därav omedelbart förstärkts, och transportvägarna till norra Sverige och norra Finland har fått starkt ökad betydelse [illegible] Denna ökade strategiska betydelse understryker vikten av att ha en sammanhållen vårdkedja och ett robust [illegible] Sollefteå sjukhus sin roll som en nyckelinstitution i denna kontext, med kapacitet att snabbt utöka vårdkapaciteten och ge stöd vid övningar och operationer som involverar både

svenska och NATO-förband. Dess strategiska placering gör Sollefteå sjukhus essentiellt för att upprätthålla försvarsviljan och försvarsförmågan, samt säkerställa att sjukvård är tillgänglig för både civila och militära behov.

NATO använder sig av en avskräckningsstrategi där förband konstant övar och befinner sig i Sverige, Finland och Baltikum för att avskräcka Ryssland att anfalla. Detta innebär att Sverige har ett ökat behov av att kunna husera utländska NATO-förband på svenska baser, skjutfält och regementen för att öva och upprätthålla avskräckningen. Sveriges medlemskap i Nato och deltagande i Natos gemensamma operationsplanering innebär avsevärt ökade krav på militär och civil förmåga att stödja NATO-operationer som involverar svenskt territorium. För att ett utländskt förband ska kunna verka på eller transiteras genom svenskt territorium måste det finnas rättsliga och praktiska arrangemang, så kallat värdlandsstöd. För att kunna stödja dessa övningar måste sjukvården vara tillgänglig och högkvalitativ (Socialstyrelsen, 2025).

Sollefteå är väl positionerat för att stödja dessa aktiviteter, men sjukvård måste finnas för att tillgodose de olika NATO-ländernas krav på tillgång till sjukvård. Värdlandsstödet är en av de viktigaste uppdragen för svenska kommuner inom totalförsvaret. Det innebär att kunna stödja och serva ett NATO-förband med flera tusen soldater och hundratals fordon på dess väg till eller från operationer eller övningar. Detta stöd inkluderar förläggningskapacitet, verkstäder, matlagning och sjukvård osv.

Ett av behoven handlar om att kunna transportera NATO-förband från mellansverige till norra Finland, där Sollefteå ligger bra till som en stödpunkt. I Trondheim finns omfattande amerikanska lager med militär materiel, som kan flyttas via Östersund och Sundsvall till Finland med Sollefteå som stödpunkt längs transportvägen.

Vidare är Sollefteå sjukhus resiliens av vikt i en eventuell kris eller krig. Sollefteå sjukhus har redundans för elförsörjning bland annat via närliggande kraftverk och kan fortsätta fungera även om elnätet slås ut. Dessutom är kylning till sjukhusets lokaler kopplad till älven, det finns också tillgång till ett eget storkök som kan försörja sjukhuset, eller militära förband, med stora mängder mat vid kriser. Sjukhuset är också utrustat med skyddsrum. Dessa faktorer säkerställer att vården inte avbryts, oavsett externa påfrestningar. Samtidigt så visar erfarenheterna från kriget i Ukraina att Ryssland avsiktligt riktar attacker mot

sjukhus för att underminera motståndsviljan. Sollefteå sjukhus är ett av få sjukhus i norra Sverige som tack vare sin geografiska placering är utanför dessa vapensystems räckvidd (Sollefteå kommun, 2025). Sollefteå är därav idag en plats som är väl rustad för att stödja enligt värdlandsstödet, men detta bygger på att Sollefteå och regementet har kvar sin sjukvårdsförmåga.

4. Sammanhållen vårdkedja och geografisk betydelse

En av de förmågor som Sverige saknar idag är en sammanhållen vårdkedja som kan vårda och transportera skadade från skadeplats i norra Finland till specialistsjukvård i Mälardalen. Dessa behov omfattar såväl svenska soldater som NATO-soldater. Behovet av denna sammanhållna vårdkedja har framkommit mer akut under det senaste året. Socialstyrelsen sammanfattar det bland annat som: "Sveriges geostrategiska läge innebär att vi i kris eller krig skulle kunna vara transitland för skadade och sjuka från Finland och Baltikum, inom ramen för en Nato-insats. Detta ställer krav på förmåga till koordinering och hantering av storskalig patientevakuering." (Socialstyrelsen, 2025). Sollefteå, med sin placering nära E4 och järnväg och dessutom med flygplats är idealiskt positionerat för att fungera som en länk i denna vårdkedja.

Användningen av tåg för transport av skadade har nyligen aktualiserats av Socialstyrelsen, vilket är en viktig logistisk komponent. I likhet med metoder som används i Ukraina, där tåg är en integrerad del av sjukvårdskedjan, kan Sollefteå sjukhus stödja liknande transportinitiativ med sin närhet till både E4:an, järnvägen och flygplatsen (Socialstyrelsen & eHälsomyndigheten, 2025). Det förekommer också utbyggnad av sjukvårdstransportkapacitet med civila bussar, vilket innebär krav på platser på att det finns platser längs vägen med kvalificerad vård inom den sammanhållna vårdkedjan (Försvarsmakten, 2025). Denna sammanhållna vårdkedja är ett av de prioriterade områdena för alla regioner tillsammans med Försvarsmakten som nu utvecklas.

5. Slutsats

Sammanfattningsvis är det väsentligt att inse att NATO-inträdet grundläggande har förändrat förutsättningarna. De dimensionerande kraven har inte beaktats i de analyser och utredningar som ligger till grund för besluten om framtiden för sjukhuset i Sollefteå.

Behovet av sjukvårdsförmåga i norra Sverige, de geografiska förutsättningarna i och med att vi nu försvarar NATO och inte enbart Sverige, det uttalade behovet av beredskapssjukhus samt det kraftigt försämrade omvärldsläget med historiska satsningar på militärt och civilt försvar, måste utgöra fundamentet i besluten om sjukvårdsförmågan i regionen och i Sollefteå.

Sollefteå sjukhus är avgörande för både lokal och nationell sjukvård, uppfyllandet av militära och internationella krav samt för totalförsvaret. De framlagda argumenten tydliggör varför sjukhuset är en nödvändig institution med betydande fördelar för sjukvårdsberedskap och militärlogistik, särskilt ur ett NATO-perspektiv. Det är av högsta vikt att beslutsfattarna noggrant överväger dessa argument och säkerställer att Sollefteå sjukhus förblir en fungerande vårdinrättning, inte minst för totalförsvarets och NATO:s behov.

”Sverige är inte i krig. Men det råder inte heller fred” framför Statministern i sitt tal vid Folk och försvar i januari 2025. Denna allvarstid kräver genomtänkta beslut för Sverige sjukvårdsförmåga i fred, kris och krig.

6. Referenser

Försvarsdepartementet, (2023). Kraftsamling – Inriktning av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret. https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2023/12/ds-202334-kraftsamling/

Försvarsdepartementet, (2024). Stärkt försvarsförmåga – Sverige som allierad. https://www.regeringen.se/contentassets/79646ada8654492993fe7108d95ac6d5/starkt-forsvarsformaga-sverige-som-allierad-ds-20246.pdf

Försvarsmakten, (u.å). Reglemente Verksamhetssäkerhet – Säkr. https://www.forsvarsmakten.se/sv/om-forsvarsmakten/dokument/sakerhetsinstruktion-saki/

Försvarsmakten, (2025). Storskalig patienttransporter – ett behov inom totalförsvaret och för Nato. https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2025/01/storskaliga-patienttransporter-ett-behov-inom-totalforsvaret-och-for-nato/

Kungliga krigsvetenskapsakademin, (2025). Hur står det till med systemkunskaper i sjukvårdsberedskap när man planerar för nya regementen? – Vem ska ta de yttersta konsekvenserna när ansvaret studsar mellan stolarna? https://kkrva.se/hur-star-det-till-med-systemkunskaper-i-sjukvardsberedskap-nar-man-planerar-for-nya-regementen-vem-ska-ta-de-yttersta-konsekvenserna-nar-ansvaret-studsar-mellan-stolarna/

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, (2024). Natos civila beredskapsarbete. https://www.msb.se/sv/om-msb/internationella-samarbeten/nato-samarbete/natos-civila-beredskapsarbete/

Socialdepartementet, (2024). Svensk hälso- och sjukvård under ett Natomedlemskap. https://www.regeringen.se/artiklar/2024/04/svensk-halso--och-sjukvard-under-ett-natomedlemskap/

Socialstyrelsen och eHälsomyndigheten, (2025). Sjuktransporter i Sverige vid kris och krig. https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2025-2-9416.pdf

Socialstyrelsen, (2025). Nato – en introduktion till svensk hälso- och sjukvård. https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2025-1-9434.pdf

Socialstyrelsen, Statistik om akutmottagningar, väntetider och besök. https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/vantetider-och-besok-vid-sjukhusbundna-akutmottagningar/

Sollefteå kommun, (2025). Sollefteå Sjukhus – Ett strategiskt Beredskapssjukhus för Totalförsvaret. https://www.solleftea.se/Naringsliv--arbete/etablera-dig-i-solleftea-kommun/beredskapssjukhus

Sollefteå kommun, (2024). Synpunkter på utredning av Sollefteå sjukhus. https://www.solleftea.se/Kommun--politik/kommun--politik-nyheter/kommun--politik/2024-04-22-synpunkter-pa-utredning-av-solleftea-sjukhus

Regeringen, (2025), Statsministerns tal Folk och Försvar. Statsministerns tal på Folk och Försvars rikskonferens i Sälen - Regeringen.se